

Barn- och ungdomsförvaltningen

Patrik Engström

T.f. förvaltningschef

patrik.engström@hylte.se

Remissvar angående Förstärkningsundervisning i skolan - en försöksverksamhet för fler behöriga elever (SOU 2024:94)

Sammanfattning

Vi välkomnar regeringens ambition att förbättra elevernas möjligheter att uppnå gymnasiebehörighet. Dock ser vi betydande utmaningar i genomförandet av förslaget, särskilt för mindre kommuner med svårigheter att rekrytera behörig personal. Förslaget i sin nuvarande form har begränsningar som riskerar att förstärka redan existerande ojämlikheter mellan kommuner. Vi motsätter oss därför förslaget.

Övergripande synpunkter

Många små kommuner har redan idag svårt att rekrytera legitimerade och behöriga lärare i kärnämnen. Att öka undervisningstiden inom ramen för förstärkningsundervisning riskerar att ytterligare belasta en redan ansträngd lärarkår och kan leda till att obehörig personal används i större utsträckning, vilket urholkar insatsens syfte och påverkar undervisningens kvalitet negativt. Trots detta saknas en tydlig strategi i förslaget för hur lärarbristen ska hanteras. Den schematiska beräkning som finns i förslaget tar inte hänsyn till hur olika det ser ut i kommunerna.

Många lärare upplever redan en hög arbetsbelastning, och ökade krav på undervisningstid riskerar att leda till ökad stress, utmattning och i förlängningen högre sjukfrånvaro eller att fler lärare lämnar yrket. Utan en parallell satsning på fler lärarresurser och åtgärder för att avlasta lärarna kan detta påverka undervisningens kvalitet negativt.

Fokus i förslaget ligger just på undervisningstid snarare än undervisningskvalitet. Forskning visar att ökad undervisningstid kan vara effektiv – men bara om den är pedagogiskt genomtänkt och anpassad till elevernas behov. Att enbart lägga till fler timmar av samma undervisningsmetodik riskerar att bli ineffektivt och leda till att elever spenderar mer tid i skolan utan att faktiskt tillgodogöra sig kunskap. För att åtgärden ska få avsedd effekt måste den kombineras med parallella satsningar på metodutveckling, stödstrukturer och kompetensutveckling för lärare, så att den extra undervisningen håller hög kvalitet och verkligen gör skillnad för eleverna.

I små kommuner med mindre skolor kan elevgrupperna vara så små att det blir svårt att organisera ändamålsenliga undervisningsgrupper. Detta kan innebära att grupperna blir för små för att skapa en dynamisk lärandemiljö där elever kan dra nytta av kamratlärande och diskussioner. Samtidigt kan små grupper göra insatsen oproportionerligt resurskrävande, då varje extra undervisningsgrupp kräver en lärare, vilket blir svårt att hantera både ekonomiskt och organisatoriskt. I praktiken kan detta leda till att förstärkningsundervisningen antingen blir ineffektiv eller att skolhuvudmännen tvingas välja bort den på grund av brist på resurser.

Förstärkningsundervisning för *tillfälligt elevurval* som ges utanför elevens ordinarie undervisning kommer att påverka ramtider, skolskjutsorganisation och elevens möjligheter att ta sig hem på ett genomgripande och negativt sätt. För elever som är beroende av skolskjuts kan detta innebära att de måste vänta långa tider efter skoldagens slut eller att kommunen behöver organisera extra transporter, vilket medför ökade kostnader och logistiska utmaningar. För elever som saknar tillgång till kollektivtrafik eller vårdnadshavare som kan hämta dem kan detta innebära stora svårigheter att ta sig hem, vilket riskerar att skapa en ohållbar situation för både elever och vårdnadshavare. Dessutom kan längre skoldagar påverka elevernas möjlighet till fritidsaktiviteter, återhämtning och läxläsning, vilket kan minska deras motivation och ork att ta till sig den extra undervisningen.

Det finns en brist på helhetsperspektiv i förslaget. Mer undervisningstid hjälper bara om eleverna har de rätta förutsättningarna att tillgodogöra sig den. Elevers lärande påverkas av en kombination av individuella, skolrelaterade och sociala faktorer, och enbart mer tid i skolan är ingen garanti för högre måluppfyllelse. Förslaget förbiser avgörande faktorer såsom socioekonomiska förutsättningar, elevhälsa och motivation, vilka har minst lika stor, om inte större, betydelse för elevernas skolframgångar.

Att genomföra en treårig försöksverksamhet till en kostnad av minst 157 miljoner kronor för att undersöka om mer undervisningstid leder till högre gymnasiebehörighet, samt om *tillfälligt elevurval* eller *halvklassundervisning* är mest effektivt, är både kostsamt och tidskrävande. Dessutom är behovet av en sådan utredning tveksamt, då det redan finns omfattande forskning som visar att ökad undervisningstid enbart har effekt om den åtföljs av kvalitativt stöd och individanpassad undervisning. Internationella och svenska studier har visat att

mindre undervisningsgrupper kan ha positiva effekter, men att framgången beror på hur undervisningen organiseras snarare än enbart antalet undervisningstimmar. Med tanke på skolans akuta utmaningar, särskilt bristen på behöriga lärare och växande kunskapsglapp, vore det mer ändamålsenligt att omedelbart satsa på åtgärder som redan är evidensbaserade.

Den färdighetstränande och språkstärkande sommarlovskolan har flera styrkor men också en del utmaningar som behöver beaktas. Eftersom sommarskolan bygger på frivillighet från både huvudman och elever, finns risken att de som bäst behöver insatsen väljer att inte delta. Detta kan leda till att resurserna inte når de elever som skulle ha mest nytta av insatsen. Även om lärarstudenter används, kan det vara svårt att rekrytera tillräckligt många med rätt kompetens, särskilt i mindre kommuner där tillgången på lärarstudenter är begränsad. För att säkerställa att undervisningen håller hög kvalitet behöver lärarstudenterna också få tillräckligt stöd och handledning, vilket i sin tur kräver ytterligare resurser och planering. Att driva en omfattande och kvalitativ sommarskola kräver en långsiktig finansiering samt betydande planering och administration. För att stärka elevernas kunskaper långsiktigt bör fokus snarare ligga på mer stöd under terminerna snarare än att skjuta upp åtgärder till sommaren då eleverna behöver återhämtning, vilket är en viktig faktor för både välmående och inläring.

Om regeringen verkligen har en ambition att förbättra skolresultaten vore det värdefullt om man tog initiativ till en nationell genomgång av kursplanerna för att säkerställa att innehållet är relevant och realistiskt samt för att minska stoffträngsel och frigöra tid. En sådan genomgång skulle kunna innebära en noggrann analys av vilka moment och kunskapskrav som är absolut nödvändiga för elevernas framtida lärande och vilka delar som kan effektiviseras eller omfördelas för att skapa en mer balanserad undervisning. I dag vittnar många lärare om att kursplanerna är så omfattande att undervisningen ofta blir ett lopp genom stoffet snarare än en fördjupad och meningsfull inlärningsprocess. Genom att reducera innehållsmängden där det är möjligt och fokusera på kärnkunskaper skulle lärarna få bättre möjligheter att anpassa undervisningen till elevernas behov. För lärare innebär stoffträngseln att det blir svårare att hinna ge elever det stöd och den återkoppling de behöver, särskilt för dem som redan har kunskapsluckor eller behöver mer tid för att nå målen. Genom att skapa en kursplan med färre men mer genomarbetade och välavvägda moment skulle undervisningen kunna bli mer fokuserad och därmed effektivare, eftersom eleverna skulle få en mer rimlig chans att tillgodogöra sig undervisningen inom ordinarie skoltid.

Vidare vore det intressant om regeringen undersökte ett införande av en treterminsmodell eller försörjning och finansiering av ett 2-lärarsystem eller 3 lärare på två klasser, då båda dessa åtgärder skulle kunna bidra till en mer hållbar och kvalitativ undervisning.

Patrik Engström
T.f. förvaltningschef Barn- och ungdomsförvaltningen

Remissvaret är lämnat i enlighet med punkt 1.4 i barn- och ungdomsnämndens
delegationsordning, rev. 2024-12-10